

УДК 351:504.05

ГРОМАДСЬКИЙ КОНТРОЛЬ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ: ДОСВІД ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Омаров А. Е. огли,

*к. держ. упр., докторант навчально-науково-виробничого центру,
Національний університет цивільного захисту України,
м. Харків*

Визначено, що кожний громадянин має право та зобов'язаний робити свій особистий внесок у раціональне природокористування й охорону довкілля, діючи самостійно, у складі громадського об'єднання екологічного напрямку, державної установи чи бізнесової компанії.

Ключові слова: державна екологічна політика, екологічна безпека, пріоритетні стратегічні напрями державної екологічної політики.

Omarov A. E.,

*PhD in Public Administration, Doctoral Student of Training Research and Production Center,
National University of Civil Protection,
Kharkiv*

PUBLIC CONTROL OF STATE ENVIRONMENTAL SECURITY PROTECTION: INTERNATIONAL EXPERIENCE

The paper assumes that every citizen is entitled and obliged to make a personal contribution to a rational environmental management and environmental protection, acting independently, as part of a public association of environmental character, government agency, or business company.

Key words: state environmental policy, environmental security, priority strategic directions of state environmental policy.

У новому тисячолітті в Україні, як і в усьому світі, проблеми, пов'язані з регулюванням екологічної безпеки, залишаються невирішеними і перейшли в категорію глобальних проблем людства, що потребують негайного вирішення. Заходи, які вживаються світовою спільнотою загалом та зокрема екологічними організаціями, не дають значних позитивних результатів. Із поступовим переходом на європейські стандарти природоохоронного законодавства діяльність українських екологічних організацій слід розглянути в контексті сьогодення з урахуванням сучасних тенденцій. Є потреба проаналізувати зарубіжний досвід у вирішенні екологічних проблем та обґрунтувати пропозиції щодо врахування позитивного зарубіжного досвіду в цій сфері та його адаптації до умов України.

Світовий досвід формування та реалізації державної екологічної політики, особливості впровадження екологічної політики України в умовах глобальних викликів, напрями забезпечення екологічного моніторингу безпеки в сучасних умовах, перспективи екологічного розвитку України в умовах глобалізації та пріоритетні напрями реалізації державної екологічної політики в Україні, стратегічні напрями реалізації екологічної політики держави в регіонах і містах розглядали вчені: П. Гаман [1], Л. Горбач [2], Д. Зеркалов [3], О. Коленов [4], В. Микитенко, О. Демешок, В. Худолей [6], Т. Пічкур, Т. Висоцька [7], Є. Романчікова [8], К. Трима [9], П. Фесянов [10].

Мета дослідження – проаналізувати досвід зарубіжних країн та його впровадження в сфері забезпечення екологічної безпеки держави.

© Омаров А. Е. огли, 2017

Людина є невід'ємною складовою природи, тому її діяльність має здійснюватися в тісній гармонії з вимогами законів природи і бути підпорядкованою їм. Тільки на такій основі можна уникнути деградації природного середовища і не порушувати функціонування механізмів, що відтворюють природні основи життя. Ще понад півстоліття тому В. Вернадський писав: "Людина вперше реально зрозуміла, що вона мешканець планети і може – повинна – думати й діяти в новому аспекті, не лише в аспекті окремої особи, родини чи роду, держав чи їх союзів, а і в планетарному аспекті" [3, с. 7].

Із приверненням уваги до екологічних проблем, посиленням громадської свідомості та відповідальності тільки нещодавно збереження природних ресурсів і охорону навколишнього середовища почали включати до соціальних систем. Під впливом глобальних процесів відбувається трансформація громадянського суспільства, його діяльність починає виходити на якісно новий, глобальний рівень. Відбувається формування нової суспільно-політичної одиниці – глобального громадянського суспільства [4]. Сплеском природоохоронної активності в усьому світі протягом останніх 25 років є доповіді Римського клубу, екологічні форуми, розроблення регіональних і міжнародних програм збереження й відновлення природних ресурсів, ландшафтів, територій та акваторій, розвитку екологічного виховання та освіти, поява численних екологічних матеріалів у засобах масової інформації, виникнення сотень "зелених" рухів та організацій у всіх куточках світу. Право громадян на участь у процесі прийняття рішень під час здійснення екологічного управління передбачено багатьма міжнародно-правовими актами. Для того щоб громадськість мала можливість активно впливати на розроблення та впровадження екологічної політики, вона повинна бути об'єктивно поінформованою щодо суті екологічних проблем. У різних розвинених країнах доступ громадськості до екологічної інформації є неоднаковим. Найбільш вільний він у США завдяки ефективній дії Закону про свободу інформації (1996 р.). Навпаки, у Великобританії, Німеччині та меншою мірою у Франції доступ до інформації був завжди істотно обмеженим, і тільки останнім часом під впливом директив ЄС, зокрема "Про свободу доступу до інформації щодо довкілля" (1990 р.), стали спостерігатися певні зміни. Технологічний етап, який зараз характерний для США і багатьох європейських країн, передбачає активну суспільну участь в обговоренні та розв'язанні тих або інших проблем, пов'язаних з екологією. Німецькі дослідники розробили власні рекомендації для залучення громадськості до ухвалення рішень, пов'язаних з екологічним ризиком. Вони полягають у тому, що: стратегію комунікації має бути добре структуровано і ретельно підготовлено. Фактичний матеріал, його інтерпретація, думки і висновки, а також оцінки цих висновків повинні розглядатися і готуватися окремо, з урахуванням можливих змін форми комунікації на кожному етапі. Стратегія комунікації має орієнтуватися на діалог. Аудиторія повинна мати можливість не лише висловлювати свою думку з певних проблем, але і брати участь у підготовці відповідної програми та мати доступ до тих, хто відповідає за екологічну політику. У процесі всебічного оцінювання ризику і послідовного управління ним повинні враховуватися труднощі, що стоять перед тими, хто розробляє і приймає рішення (адміністратори, юристи тощо). Це передбачає наявність довіри до структур влади [10, с. 141]. Неурядові організації та науковці, які не мають відношення до державних органів управління,

є складовими системи. Вони вважають себе захисниками громадських інтересів і діють як незалежні спостерігачі, на протидію як урядовцям (які можуть обстоювати певні політичні інтереси), так і тим сторонам, інтереси яких зачіпаються безпосередньо. Таку практику прийняття рішень називають плюралістською.

Навпаки, в країнах, де правляча еліта традиційно має широку свободу дій у формулюванні політики, основні напрями політики обговорюються відносно вузьким колом зацікавлених сторін. Вони прагнуть досягти консенсусу між собою, після чого їхні рішення просто доводяться до загального відома. Така практика, яку називають корпоратистською, існує у Великобританії, Франції, Німеччині та Японії. Кожен з цих двох крайніх підходів має свої переваги і недоліки, тому важко вирішити, який із них є більш ефективним. Проміжне становище між ними займає Швеція, де прагнуть поєднати переваги обох підходів шляхом розроблення нових політичних рішень через систему королівських комісій із широкими консультативними функціями. Але й тут виявилася загрозна для бюджету країни тенденція створення занадто великої кількості таких комісій.

Національним законодавством України передбачена можливість здійснення громадянами та їхніми об'єднаннями функцій екологічного регулювання. У багатьох випадках воно регламентує участь громадськості у процесі екологічного регулювання значно ширше, ніж це передбачено міжнародними нормами. Конституція України й нормативні акти екологічного законодавства (хоч і з різним ступенем конкретизації) визнають громадське управління природокористуванням і охороною навколишнього природного середовища важливим конституційним принципом екологічного права. Він ґрунтується на кількох конституційних нормах: по-перше, природні багатства України є об'єктами права власності Українського народу, а кожний громадянин має право користуватися цими природними об'єктами відповідно до закону (ст. 13); по-друге, громадяни України мають право на свободу об'єднання в політичні партії та громадські організації для захисту своїх прав і свобод та задоволення інтересів (ст. 36), у т. ч. й екологічних; по-третє, реалізації прав громадян на участь в управлінні державними справами, яке проголошено в ст. 38 Конституції України, та забезпечення захисту від свавілля органів влади, зневажання з їхнього боку екологічних та суміжних з ними прав населення, нехтування ними; по-четверте, кожен має право на безпечне для життя і здоров'я довкілля та на відшкодування завданої порушенням цього права шкоди (ст. 50); по-п'яте, громадяни зобов'язані, у свою чергу, не завдавати шкоди природі та відшкодувати завдані ними збитки (ст. 66).

Законодавство України надає можливості впливу і участі громадян у діяльності з охорони довкілля. Закон України "Про основи національної безпеки України" у ст. 6 визначає такі пріоритети національних інтересів України: гарантування конституційних прав і свобод людини та громадянина; розвиток громадянського суспільства, його демократичних інститутів; забезпечення екологічно та техногенно безпечних умов життєдіяльності громадян і суспільства, збереження навколишнього природного середовища та раціональне використання природних ресурсів; інтеграція України в європейський політичний, економічний, правовий простір; розвиток рівноправних взаємовигідних відносин з іншими державами світу в інтересах України [8, с. 38]. Закон України "Про охорону навколишнього природного

середовища” визначає громадське управління як різновид управління в галузі охорони довкілля. Звичайно, більш ефективним є вплив не окремих громадян, а громадських об’єднань, що є офіційно зареєстрованими і мають юридичний статус, повноваження яких закріплено в ст. 21 Закону України “Про охорону навколишнього природного середовища”. Базовим документом, який детально визначає форми та механізми участі громадськості, є ратифікована і підписана Україною Оргуська конвенція про доступ до інформації, участь громадськості у прийнятті рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля. Відповідно до ст. 2 Конвенції, поняття “громадськість” означає фізичну чи юридичну особу, одну або більше, їхні об’єднання, організації або групи, які діють згідно з національним законодавством або практикою. Форми участі громадськості в діяльності з охорони довкілля можуть бути різними і вибираються залежно від конкретної ситуації, наявних юридичних, матеріальних та організаційних можливостей з метою одержання найбільш оптимального результату. До форм участі громадськості в управлінні охороною довкілля можна віднести: референдум; звернення громадян; збори громадян за місцем проживання; громадське обговорення проектів рішень у галузі екології; громадську екологічну експертизу; громадський екологічний контроль; збори, мітинги, демонстрації; звернення до суду та ін. Шлях, яким прийшли до свого благополуччя розвинені країни, неприйнятний для людства в цілому, оскільки не гарантує екологічної й соціальної безпеки планети в соціально несправедливому світі. Досвід останнього десятиліття засвідчив, що кожна країна повинна мати свою стратегію екологічно збалансованого розвитку, свій шлях збереження й відтворення природи рідного краю з урахуванням природних, географічних, історичних, соціально-економічних аспектів.

Громадське екологічне управління має свою законодавчу базу і законодавчо визначені функції, які на сьогодні неадекватно розвинені для забезпечення його ролі й дієздатності в суспільстві. Тому нагальною є потреба прийняти спеціальний закон про громадське екологічне управління й неурядові організації. Адже значну роль неурядових організацій у гармонізації розвитку суспільства, досягненні його сталості визнано в усьому світі. Уряд має розробити спеціальні механізми, за допомогою яких неурядові організації могли б відповідально й ефективно відігравати відведену роль партнерів у процесі екологічно безпечного гармонійного розвитку. Необхідними є подальший розвиток і гуманізація екологічного законодавства – спрямування його насамперед на захист суб’єктивного права громадян на безпечне для життя і здоров’я довкілля; вивчення та максимальне врахування позитивного зарубіжного досвіду у сфері залучення громадськості до ухвалення рішень, пов’язаних із державним регулюванням екологічної безпеки, та розроблення заходів з адаптації його в Україні; урахування механізмів забезпечення екологічної безпеки в країнах, які досягли значних успіхів у цьому напрямі. До таких країн відносять США, Німеччину, Японію. Причому кожна з цих країн має певні пріоритетні напрями у вирішенні тих чи інших питань з відповідними позитивними наслідками для населення країни та природи, що також може бути запозичено для використання в державному регулюванні аналогічних процесів в Україні. Ключовими є такі функції державного екологічного управління: всіляке сприяння процесу досягнення взаєморозуміння в суспільстві; об’єднання зусиль різних громадських груп підтримки, зацікавлених в охороні довкілля; забезпечення включення

екологічних питань до важливих економічних та політичних рішень; систематичне збирання, тлумачення екологічної інформації та забезпечення нею громадськості. Результатом цієї діяльності має стати досягнення поставлених екологічних цілей [10, с. 136–145].

Сучасні екологічні проблеми були фактично зумовлені 4-м технологічним укладом, коли різноманітне використання вуглеводневої сировини призвело до глобального потепління, забруднення атмосфери, зменшення запасів нафти, газу, вугілля. У межах 5-го укладу екологічна ситуація тільки погіршилась. Проте, спираючись на досягнення нанофізики, нанохімії та біології, було розроблено підходи до вирішення питання глобального потепління.

Наприклад, у США, в науково-дослідному інституті Loker Hydrocarbon, було розроблено новий твердий матеріал на основі поліетиленіміну, який можна застосовувати для видалення CO₂ з повітря. Прогнозується застосування цього матеріалу в космічних апаратах та підводних човнах, в автомобілях та виробничих процесах. Використання його у заводських трубах чи навіть на відкритому повітрі дозволить нормалізувати вміст CO₂ в довколишньому середовищі та зменшити тепличний ефект. Розгляньмо інший приклад. Група дослідників із США та Великобританії змогла винайти та застосувати інтермедіати (чи бірадикали) Криге, окиси карбонілу, які вступають у реакцію з забруднювачами атмосфери та створюють аерозолі, що дуже ефективно відбивають сонячне випромінювання від земної атмосфери. Відмінністю такого типу реакцій є незалежність від світла, тому процес захисту діє цілодобово.

Проте із вирішенням одних проблем виникають нові, не менш складні. Поряд із розвитком нанотехнологій, наприклад, вивчається вплив наночасток на біосферу Землі.

Загальний підхід до проблеми наноматеріалів укладається в таку схему: виробництво наноматеріалів – виробництво та використання товарів із застосуванням наноматеріалів – відходи та стічні води – перероблення відходів – звалища. Кожна з цих ланок має свої підходи до екобезпеки. Наприклад, у разі концентрації наночасток понад 10 мг на літр починається агрегація та осад їх. Подальша взаємодія наночастинок з хімічним оточенням та проникнення у воду призводить до потрапляння їх до рослин чи живих організмів. Далі може бути проникнення до клітин. Саме дослідження взаємодії наночастинок з живими клітинами і є однією з головних цілей нанобезпеки. Фактично у стічних водах розвинених європейських країни починають відзначати вміст наночастинок. Проте наночастинок у промислових масштабах вже застосовуються для виготовлення захисних й світлопоглинальних покриттів, спортивного обладнання, транзисторів, світловипромінювальних діодів, топливних елементів, ліків та медичної апаратури, матеріалів для пакування їжі, косметики та одягу.

Якщо подивитись на динаміку нарощування використання наночастинок, то, згідно з даними експертів Nanotechproject, кількість товарів, виготовлених на основі нанотехнологій, у березні 2006 р. складала лише 212 виробів у всіх галузях. Уже в березні 2011 р. нараховувалось 1 317 виробів. Тобто зростання становить 521 % упродовж п'яти років.

Більшість виробів – 738 позицій – припадає на сферу охорони здоров'я та косметики. Статистика за країнами показує лідерство США – 587 найменувань виробів, частка Європи складає 367, Східної Азії – 261, інших країн – 73 найменування.

Під час досліджень та проектування виробництв із використанням наночастинок треба бути пильними. За всієї невизначеності детального впливу наночастинок на екологічну безпеку в кожному конкретному випадку має бути попереднє наукове дослідження наслідків виробництва та використання нових технологій.

Як інноваційна сфера відреагувала на глобальну економічну кризу? У США, наприклад, кількість винаходів, що запатентовані, зменшилась на 10 %, у Німеччині теж скоротилась, але в Японії та Південній Кореї їхня кількість збільшилась, що свідчить про те, що вони патентують уже наступний технологічний уклад! Проте безумовними лідерами з темпів збільшення кількості патентів у період кризи став Китай. Він збільшив кількість патентованих винаходів на 30 %.

Отже, теорія довгострокових технологічних укладів вказує шлях подальшого розвитку економіки країни і необхідність зміни ментальності. Ментальність має змінитись до розуміння створення умов для синергії та набуття компетентності кожним учасником інноваційних процесів та передачі технологій.

Україні потрібно знижувати газоспоживання. Г. Рябцев вважає, що наша країна щорічно витрачає на обігрів навколишнього середовища 30 млн тонн умовного палива. Втрати йдуть під час видобутку і перероблення сировини, транспортування, зберігання й використання палива. Тому Україна використовує такий величезний обсяг енергоресурсів.

Та ж Польща споживає щорічно близько 15 млрд кубометрів газу, Україна – у 4 рази більше. Практично неможливо підрахувати, скільки газу споживає населення і промисловість, адже енергетичний баланс навіть за позаминулий рік обіцяли підготувати у грудні 2013 р., але його досі не отримано.

Деякі фахівці пропонують отримувати газ з вугілля. У фашистській Німеччині і ПАР періоду режиму апартеїду дуже активно використовували технології отримання синтетичного газу і бензину з вугілля, але як вимушені заходи, оскільки інших джерел для отримання газу в той час не було. Однак Г. Рябцев не думає, що і Україні варто упроваджувати подібні технології. Тим більше, що для отримання синтез-газу доведеться закупити розробки, передані Китаю Радянським Союзом у 60-х рр. минулого сторіччя.

“Використання технологій з видобутку газу з вугілля має сенс, якщо великі обсяги низькоякісного вугілля видобувають відкритим способом, як в Австралії або тому ж Китаї. Але вітчизняне вугілля залягає на великій глибині, воно занадто дороге і занадто якісне, щоб з нього отримувати синтез-газ”, – говорить учений. Як альтернативу він пропонує підземну газифікацію – фізико-хімічний процес перетворення вугілля на горючий газ за допомогою вільного або зв'язаного кисню, прямо в надрах.

В Європі замість газу давно вже використовують біопаливо. Там воно незамінне для опалювання будинків за допомогою котлів. Останніми роками в країнах Єврозони набирає обертів розвиток ринку твердопаливних котлів і в приватному секторі, і в комунальному господарстві. Що стосується палива для цих котлів, то, на думку експертів, Європа більше тяжіє до біопалива. На державному рівні споживачів таких енергоощадних технологій постійно заохочують. Наприклад, у Німеччині у приватному секторі держава анонсувала грант у розмірі 500– 2 500 євро (залежно від потужності й типу котла), що видається кожному домовласникові, який встановлює котел або камін на біопаливі. У разі купівлі недорогої техніки це складає половину

повної вартості такого котла. Можна при бажанні отримати пільговий кредит за низькою відсотковою ставкою.

Сьогодні в Німеччині використовується близько 17 млн котлів і камінів, для яких підходять усі види палива і які працюють як у приватному секторі, так і в комунальній енергетиці. За експертними даними, до 2015 р. в цій країні працюватиме близько 600 тис. біопаливних котлів. Пелети як паливо все більше користуються попитом. Виготовляють їх із торфу, деревних відходів і відходів сільського господарства.

Італія посідає перше місце в Європі за кількістю котлів, що працюють на пелетах, у приватному секторі.

В Україні потужності об'єктів у сфері відновлюваної енергетики щодо вітропарків і сонячних електростанцій мали подвоїтися у 2013 р. – таку думку було озвучено на Четвертому Міжнародному форумі з відновлюваної енергетики та енергоефективності. Глава Держагентства з енергоефективності та енергозбереження України тоді заявляв, що загальна встановлена потужність проектів у сфері відновлюваної енергетики перевищила 530 ГВт. В Україні працює 78 гідроелектростанцій, 27 сонячних станцій, 13 вітропарків і 2 біоенергетичних об'єкта.

Та це ще не означає, що поновлювані джерела енергії займають велику частку українського енергоринку. Україна поки що прагне до цього. Тому і взяла зобов'язання як член Енергетичного співтовариства мати 12 % поновлюваних джерел в енергобалансі країни до 2020 р. Для держав – членів Європейського Союзу ця планка перевищує 20 % поновлюваних джерел енергії в енергобалансі країни. Мабуть, це і є доказом того, що екологічне мислення в нашій країні стверджується і далі прогресує.

Наведені вище факти свідчать, що кожний громадянин не лише має право, але і зобов'язаний робити свій особистий внесок у раціональне природокористування й охорону довкілля, діючи самостійно, у складі громадського об'єднання екологічного напрямку, державної установи чи бізнесової компанії.

Список використаних джерел

1. Гаман П. І. Інструменти екологічної політики та їх вплив на рекреаційне природокористування // Теорія та практика державного управління. 2009. Вип. 1. С. 195–202. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tpdu_2009_1_32.
2. Горбач Л. М. Екологічна політика держави: сучасна парадигма, реалії і перспективи // Науковий вісн. [Буковин. держ. фінанс.-екон. ун-ту]. Економічні науки. 2014. Вип. 27. С. 293–298. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvbdfa_2014_27_46.
3. Зеркалов Д. В. Екологічна безпека: управління, моніторинг, контроль. Київ: КНТ; Дакор; Основа, 2007. 412 с.
4. Коленов О. Особливості формування та реалізації державної екологічної політики // Державне управління та місцеве самоврядування. 2014. Вип. 1. С. 155–164. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/dums_2014_1_19.
5. Конституція України: Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр>.
6. Микитенко В. В., Демешок О. О., Худолей В. Ю. Політика забезпечення екологічної рівноваги та сталого людського розвитку в регіональних економічних системах України // Формування ринкових відносин в Україні. 2012. № 12. С. 215–225. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/frvu_2012_12_50.
7. Пічкур Т. В., Висоцька Т. І. Пріоритети державної політики у забезпеченні екологічної безпеки // Збірник наук. пр. Держ. екон.-технол. ун-ту транспорту. Серія “Транспортні системи і технології”. 2013. Вип. 22. С. 189–193. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znpdetut_tsit_2013_22_31.

8. Романчікова Є. Глобалізація, довкілля та екологічна політика // Економічний часопис – XXI. 2013. № 5/6 (1). С. 11–14. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecchado_2013_5-6\(1\)_4](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecchado_2013_5-6(1)_4).

9. Трима К. А. Особливості діяльності українських екологічних організацій в умовах глобалізації // Грані. 2009. № 6 (68) (листоп.-груд.) С. 147–151.

10. Фесянов П. Роль неурядових екологічних організацій у регулюванні екологічної безпеки в Україні та світі // Збірник наук. пр. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. 2011. Вип. 2. С. 136–145. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpnadu_2011_2_15.

Надійшла до редколегії 14.04.2017 р.

УДК 351.851

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ІЗ ПИТАНЬ УПРАВЛІННЯ ЗМІНАМИ В СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Бабічев А. В.,

*аспірант кафедри соціальної і гуманітарної політики,
Харківський регіональний інститут державного управління
Національної академії державного управління при Президентові України,
м. Харків*

Розглянуто підходи до державного управління розвитком освітньої галузі, наведено висновки щодо можливості запровадження окремих підходів до реформування освітньої сфери України.

Ключові слова: освіта, розвиток освіти, державне управління, гуманітарна політика, зарубіжний досвід у сфері освіти, управління розвитком освіти.

Babichev A. V.,

*Postgraduate Student of Social and Humanitarian Policy Department,
KRI NAPA, Kharkiv*

FOREIGN EXPERIENCE FOR MANAGING CHANGE IN HIGHER EDUCATION

The approaches to the governance of the educational sector, the conclusions about the possibility of introducing some approaches to reforming the educational sphere Ukraine.

Key words: education, education, public administration, social policy, foreign experience in education, management development education.

Система державного управління освітою притаманна будь-якій країні і є невід'ємною складовою системи більш загального рівня – гуманітарної політики. Аналіз історичних форм розвитку системи управління освітою в різних країнах засвідчив, що протягом останніх десятиріч у більшості розвинених країн одночасно відбуваються вельми схожі процеси.

Для України оновлення системи освіти, забезпечення її відповідності до найбільш розвинених зразків і стандартів, започаткування структурних реформ є запорукою стабільного еволюціонування держави, визначальним фактором розвитку освіченої нації та становлення активного громадянського суспільства. Перші кроки, здійснені в напрямі реформування освітньої галузі, роблять останню здатною не лише сприймати інноваційні тенденції з боку суспільства, яке змінилося, але й зустрічати цю зовнішню дію внутрішніми потребами і можливостями. Ці внутрішні потреби відіграють визначальну роль у розвитку і закріпленні новаторських тенденцій в освіті.